

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Pavli Laymann è Societate I: Theologiae Moralis
Compendiv[m] absolutissimum et in quinq[ue] libros
partitum**

Laymann, Paul

Moguntiae

14. De periurio seu iuramento falso.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40716

& exploratum esse; cum tamen de eo non nisi opinati-
uam, seu probabilem persuasionem habeat.

CAP. XIV.

De periurio seu iuramento falso.

PERIURIUM strictè est mendacium iuramento con-
firmatum; latè autè accipitur pro omni iuramen-
to illicito videlicet destituto aliquo trium, quæ sunt
veritas, iustitia & iudicium. Quare triplex periuriū,
vnum propriè dictum, quod veritate caret, idq; di-
uidi solet in assertorium & promissorium. Alterum
est, quod iustitia destituitur, puta si quis rem illicitā
& prohibitam iuret. Terrium quod iudicio vacat,
puta si quis sine iusta causa temere iudicat. Atq; hæc
duo postre in impropiè periuria sunt, quia falsitatem
quodammodo in se continent, nam qui rem iniustā
iurat, is tenetur dictum suum falsum efficere absti-
nendo ab opere; qui verò temere iurat, is committit,
sepericulo falsitatem incurrendi.

NB. In illo præcepto: Non assumes nomen Dei in
vanum, prohibetur omne periurium, maxime verò
id quod veniale destituitur, nam iuramentum vanū
est, quod sine suo frustratur. Iuramenti autem fons
est confirmatio veritatis. Erga maxime vanum est
iurare cui deest veritas.

Omne periurium assertorium est mortale si cum
plena deliberatione fiat, etiam in re leui, vel: iurare
se habere viginti nūmos, cum habeat nouendecim;
ratio; quia Deum veracissimum in confirmationem
causæ unque falsitatis adducere non vacat grauissi-
ma irreuerentia & contemptu, cum enim veritas la-
titudinem non habeat, sed in indiuisibili consistat,
videlicet in adæquatione dicti ad re, sequitur omnè

Ccc 3. assertio-

assertionē, quæ vera non est omnimodo falsa esse.

3 Iuramentum v̄i cautum sine debita consideratione est peccatum graue & leue, secundum proportionem defectus debite considerationis; Ratio est, nam malitia iuramenti incauti in eo consistit, quod al. quis periculo se cōmittat iurādi falsum. Atqui hoc periculū tanto maius & propinquius est, quāto minus iurans rei iuratæ veritatē cōsiderat & attendit. Ergo.

4 Iuramentum incautum non continet malitiam propriē dicti periurii; Ratio, quia omne periurium pro fundamento habet mendacium. Sed qui aliquid asserit minus considerans, sed subdubitans num verum sit, is non mentitur, cum nihil asserat contra mentem voluntate fallendi. Ergo. Confirmatur secundo: Omne iuramentum assertorium est mortale, iuramentum autem incautum non est semper mortale. Ergo. Idem dicendum de iis, qui per consuetudinem sine aduertentia falsum iurant, non precipue de ierans cum non mentiantur, quia tamē huiusmodi iuramenta de ordinationē quandam habent ideo consuetudo existens causa voluntaria horum iuramentorum aggrauatur ab eis tanquam ab effectibus indirecte volitis.

5 In iuramento assertorio maior vel minor certitudo requiritur pro diuersitate rerum iuramento assertarum. Nam iurans de proprio facto debet habere euidētem certitudinem veritatis, qualis de propriis actibus haberi potest: Sufficit verisimile si maior haberi non possit, etsi postea contingat rem se aliter habere. Si testis deponat in iudicio de facto alieno, requiritur cognitio certa. Iurans aliquem esse dignum ad sacrum ordinem intelligitur, quantum

humana fragilitas nosse finit de persona qualitate.

Non omne promissorium periurium est mortale, sed obleuitatem materiæ veniale fieri potest. Prius pater propter grauem irreuerentiam, cum quis facit, quod Deus in testimonium falsi adductus fuerit, quia autem se aliquid facturum iurauit, siue magnū sit siue paruum, ac postea intermittit, is facit vt Deus in testimonium falsi adductus fuerit. Ergo. Posterior probatur. Violatio noti circa materiam leuem non nisi venialem irreuerentiam aduersus Deum continet. Ergo aliuiolatio iuramenti promissorii circa similem materiam.

N.B. In violatione iuramenti promissorii Deus non in testimonium falsi aut mendacii adducitur, sed solum autoritas Dei in confirmationem infidelis promissionis adhibetur; sic pater iurans se percussurum filium postea intermittens peccat venialiter propter irreuerentiam aduersus Deum propositum bona diuini Numinis autoritate firmatum sine causa immutare.

Iuramentum Amphibologicum licet proprie periurium non sit, (quia alter sensus amphibologicæ verus est, ergo qui illum iuramento confirmat, periurium proprie non committit) mentitur tamen talis, quia exterius loquitur aliter quam in animo sentit grauius etiam contra virtutem religionis, quia vtitur iuramento, vt sit quasi instrumentum alium decipiendi) imò iuramentum Amphibologicum omni culpa vacat, si iusta ira iurandi causa adsit (quia Amphibologicæ locutionis verus sensus verus est; ergo secundum illam postulante

necessitate iuramento confirmari potest. v. c. Iudice incompetente, aut non iuridicè interrogate, vel etiam iuridicè interroget, tamen eius intentioni satisfiat ita respondendo) iuramentum tamen amphilogicum illicitum est & quodammodo periurium si sine iusta necessitate fiat, quia vergit in detrimentum humanæ societatis, & si in re graui, erit mortale.

- 8 Amphilogici sermones defendi possunt: V. C. qui pecuniam mutuo sibi datam fideliter soluit, is postea in iudicio conuentus, si aliæ probationes desint, iuratus dicere potest, se hunc mutui contractum non instituisse, intellige tali obligatione, vt bis soluere debeat: ratio; quia consuetudo est inter homines, vt responsio interrogantis intentioni informetur, ideoque aliquis non plus sed hoc ipsum respondere censetur, quod alter interrogat Iudex autem, v. c. solum intendere censetur, an Reus conuentus contractum instituerit, ex quo modo obligatus sit. Ex quibus etiam iudicium ferri potest de doctrina Konradicentis, quod Reus de occultio crimine præter iuris ordinem interrogatus, si neget, intelligendus sit de tali crimine, quod in iudicium venire debet.

NB Si latroni, v. c. pecunias stipulati iuratus promittas, te daturum, in ra mentem retinendo (dabo tibi si debeam) est mendacium & non amphilogia: Ratio, quia verba, cum secundum expressam exigentis intentionem, tum secundum alias circumstantias determinantur ad absolutam remissionem.

- 9 Iuramentum, cui deest iustitia, si sit assertorium videtur veniale. v. c. si crimen occultum proximi sine iusta causa iuratus reueles. Ratio, quia in tali casu iuramentum non confirmat assertio-

tionem vt iniqua est, sed tantum vt vera est, ideoque malitia detractionis per accidens tantum ad iuramentum se habet; Excipe, nisi ea directa intentione detractionem, mortalem iuramento confirmes, vt facilius ei fides habeatur; tunc enim nomen Dei assumitur vt instrumentum ad grauem iniuriam proximo irrogandam, quod magnam irreuerentiam continet. Item hæc circumstantia in confessione manifestanda.

NB. Iuramentum promissorium de re mortaliter mala continet mortalem irreuerentiam ob iustitiæ defectum, vt si iures, te hominem occisurum; At vero de re venialiter mala continet tantum irreuerentiam malam, vt si iures, te puerum non ita meritum castigaturum: Ratio, quia tantò maior, vel minor irreuerentia Deo irrogatur, quantò maius vel minus peccatum est, cuius committendi propositum Dei autoritate confirmatur.

NB. Si quis rem malam, quam iurauerat, postea opere compleat quasi ex obligatione iuramenti pertinet id ad superstitionem & zelum, sed non secundum scientiam, simplicitas tamen à mortali excusat.

Iuramentum de opere vel omissione indifferen-¹⁰ te, aut repugnante Euangelicis consilijs, per se loquendo est veniale ob iustitiæ defectum. V.C. si iures, te non futurum religiosum, te hodie non ieiunaturum; Ratio, est enim irreuerentia, sed non grauis.

Iuramentum, cui iudicij discretio deest, quia sine¹¹ necessitate tantum fit, veniale est, quia leuem irreuerentiam continet, dummodo iurans sufficientem cautionem adhibeat, vt, quod iuramento affirmat, Ccc 5 falsum

falsum non sit. Qua ratione mercatores excusantur a mortali periurij crimine, quando iurare solent tantidem vel pluris sibi mercem constare, quanti deventant, licet aliquod lucrum interim reportent, quia tale iuramentum (licet indiscretè prolatum) potest tamen habere verum sensum, videlicet aestimare etiam labore periculo V.C. tanti vel pluris sibi constare.

12 Crimen periurij grauissimum, grauius adulterio, homicidio Deum ultorem habet, apud magistratum tamen non habet pœnam corporalem sed arbitriam. Clericus periurus conuictus deponendus sed ante iudicis sententiam nulla pœna canonica seu censura incurritur.

13 Homines simplices non satis distinguunt inter iuramentum, blasphemiam, & maledictionem. Nam maledictio, est mali alicuius imprecatio, quæ si Deo fiat, blasphemia appellantur, hominibus facta, quatenus licita vel illicita sit dixi lib. 2. tract. 3. c. 8. nu. 6. Iuramentum autem est explicita vel implicita diuini Numinis inuocatio, ad alicuius dicti confirmationem. De eo temerè prolato si homines in sacra confessione se accusent, intelligere debet confessarius an verè, an falso iurauerint; Si verè, plerunque non est mortale, si verò dicant falsum iuramento se affirmasse & quidem scienter ac deliberatè, grauis culpe rei censendi sunt.

Ad grauitatem iuramenti falsi aut temerè concepti etiam pertinet, si aliquis per execrationem iurauerit. Moriar; Deus mihi propitius non sit, Gott straff mich. Diabolus me rapiat, nisi verum sit, quod dico; Si tamen aliquis tali iuramento confirmet, quod scit, aut certo credit verum esse, non debet

moralis peccari damnari per se loquendo & scandalo cessante. Nisi frequenter ita iurando animaduer-
tas, sibi malam consuetudinem ingenerari, per quam
denique ad periuriam perueniet.

TRACTATUS IV.

De Voto & voti relaxatione.

CAP. I.

De nomine ac definitione voti.

Votum definitur promissio deliberatè
Deo facta de meliore bono.

NB. Promissio (non nudum proposi-
tum) procedens ex voluntate se obligan-
di, ita ut promissario videlicet Deo ius acquiratur.
NB. Vouens, & ignorans vim & essentiam voti non
vovit, quia incogniti nulla voluntas.

Qui vouet animo se obligandi, quam vis non ex-
equendi vere obligatur, non sicuti re ipsa accidere
potest, ut aliquis castitatis voto obstrictus sit, castita-
tem tamen non seruet sic etiam hæc duo voluntate
separari possunt, ut aliquis voto obligatus esse velit
ad seruandam castitatem, non tamen obligationi sa-
tisfacere.

NB. Votum secundum speciem & substantiam
quam ex obiecto præcise accipit, est actus bonus ex
virtute religionis. Interim verò fieri potest, ut prauâ
operantis circumstantia vitietur, ideoque secundum
individualement rationem actus simpliciter vitiosus
existat, sic votum dâdi Eleemosynas motus vano de-
siderio religione voti tenetur, quia licet malè voue-
rit, vota tamen bene implere potest, & licet talis actus
vovens

vovens